Dychwelyd i Nasareth

Yn Efengyl Mathew, gallwch ddarllen am ymweliad y gwŷr doeth, ymateb y Brenin Herod a sut wnaeth y Teulu Sanctaidd (Mair, Joseff a'r baban Iesu) ddianc i'r Aifft.

Ar ôl i Herod farw fe wnaeth angel yr Arglwydd ymddangos i Joseff mewn breuddwyd yn yr Aifft a dweud wrtho, "Dos â'r plentyn a'i fam yn ôl i wlad Israel. Mae'r bobl oedd am ei ladd wedi marw." Felly, dyma Joseff yn dychwelyd i Israel gyda'r plentyn a'i fam. Ond pan glywodd Joseff mai Archelaus, mab Herod, oedd llywodraethwr newydd Jwdea, roedd ganddo ofn mynd yno. Cafodd ei rybuddio mewn breuddwyd eto, a throdd i gyfeiriad Galilea, a mynd i fyw i dref Nasareth. Felly daeth yr hyn ddwedodd y proffwydi am y Meseia yn wir unwaith eto: "Bydd yn cael ei alw yn Nasaread."

Mathew 2:19-23 *(beibl.net)*

- Hyd yn oed pan oedd yna gyfnodau heriol a pheryglus parhaodd Mair a Joseff i ufuddhau i Dduw. Pam wyt ti'n meddwl y gwnaethon nhw hyn?
- Pam wyt ti'n meddwl wnaeth Duw siarad gyda Joseff drwy freuddwydion?
- Doedd cael eich galw'n Nasaread ddim yn beth neis! Pam wyt ti'n meddwl wnaeth Duw ddewis i'r Achubwr ddod o dref amhoblogaidd roedd pobl yn edrych i lawr arni

Beth Ddigwyddodd Nesaf?

Ar ôl ymweliad y bugeiliaid, mae Efengyl Luc yn esbonio sut wnaeth Mair a Joseff ddilyn y traddodiadau a'r defodau Iddewig roedd disgwyl i rieni bachgen bach eu dilyn.

Pan oedd Joseff a Mair wedi gwneud popeth roedd Cyfraith yr Arglwydd yn ei ofyn, dyma nhw'n mynd yn ôl adre i Nasareth yn Galilea. Tyfodd y plentyn yn fachgen cryf a doeth iawn, ac roedd hi'n amlwg bod ffafr Duw arno

Luke 2:39-40 *(beibl.net)*

- Pam wyt ti'n meddwl fod dilyn cyfraith Duw mor bwysig i Mair a Joseff? Beth mae hyn yn ei ddangos amdanyn nhw?
- Pa fath o groeso wyt ti'n ei feddwl fyddai Mair a Joseff wedi'i gael pan gyrhaeddon nhw nôl i Nasareth?
- Beth wyt ti'n meddwl mae'n ei olygu fod Iesu'n fachgen doeth?
  Sut wyt ti'n meddwl wnaeth e ddatblygu'n fachgen doeth?
- Mae'n hawdd iawn anghofio mai Iesu, dŷn ni'n ei gofio'n fabi bach adeg y Nadolig,oedd yr un fu farw ac atgyfodi adeg y Pasg. Sut fachgen wyt ti'n meddwl oedd Iesu?

Iesu'n Cael ei Gyflwyno yn y Deml

Aeth Mair a Joseff i gyflwyno Iesu i'r Arglwydd yn y deml, fel roedd disgwyl iddyn nhw yn ôl cyfraith Moses. Fe wnaethon nhw gyfarfod dyn sanctaidd o'r enw Simeon, oedd wedi cael y gallu arbennig i adnabod yr un fyddai'n achub Israel – y Meseia, yr Achubwr roedd yr Iddewon wedi bod yn disgwyl amdano. Dechreuodd Simeon ganu mawl i Dduw pan welodd y baban Iesu.

Roedd Mair a Joseff yn rhyfeddu at y pethau oedd yn cael eu dweud am Iesu. Yna dyma Simeon yn eu bendithio nhw, a dweud wrth Mair, y fam: "Bydd y plentyn yma yn achos cwymp i lawer yn Israel ac yn fendith i eraill. Bydd yn rhybudd sy'n cael ei wrthod, a bydd yr hyn mae pobl yn ei feddwl go iawn yn dod i'r golwg. A byddi di'n dioddef hefyd, fel petai cleddyf yn trywanu dy enaid di."

***Luc 2:33-35** (beibl.net)*

- Gwyddai Mair a Joseff fod Iesu yn faban sbesial gan Dduw, felly pam wyt ti'n meddwl eu bod wedi cael sioc clywed Simeon yn canu mawl i Dduw a dweud y pethau hyn?

- Beth wyt ti'n meddwl roedd Simeon yn ei olygu pan ddwedodd y byddai Iesu, "yn rhybudd sy'n cael ei wrthod".

- Beth wyt ti'n meddwl roedd Simeon yn ei olygu pan ddwedodd wrth Mair, "A byddi di'n dioddef hefyd, fel petai cleddyf yn trywanu dy enaid di."

Dianc i'r Aifft

Ar ôl i'r (gwŷr doeth) fynd, cafodd Joseff freuddwyd arall. Gwelodd angel Duw yn dweud wrtho, "Rhaid i chi ddianc ar unwaith! Dos â'r plentyn a'i fam i'r Aifft, ac aros yno nes i mi ddweud ei bod yn saff i chi ddod yn ôl. Mae Herod yn ceisio dod o hyd i'r plentyn er mwyn ei ladd."

***Mathew 2:13** (beibl.net)*

- Wyt ti'n meddwl y byddai Joseff wedi'i chael hi'n hawdd neu'n anodd i ufuddhau i'r freuddwyd hon? Esbonia dy ateb.
- Sut wyt ti'n credu fyddai Mair wedi ymateb i'r newyddion hwn?
- Sut wyt ti'n meddwl wnaeth Mair a Joseff ddod dros y tro annisgwyl hwn ar eu taith?
- Pam wyt ti'n meddwl bod Herod mor benderfynol o ladd y babi arbennig hwn?
- Mae llawer iawn o bobl heddiw yn gorfod dianc o sefyllfaoedd peryglus, a dydyn nhw ddim yn gwybod os y byddan nhw'n gweld eu cartrefi byth eto. Mae nhw'n cael eu galw'n ffoaduriaid. Dychmyga pe byddet ti'n cael deg munud i bacio bag cyn gorfod dianc i ddiogelwch. Beth fyddet ti'n ei roi ynddo? Beth fyddet ti ei angen? Beth fyddet ti ei eisiau?

Addo Arweinydd

Ond wedyn ti, Bethlehem Effrata, rwyt ti'n un o'r pentrefi lleiaf pwysig yn Jwda. Ond ohonot ti y daw un fydd yn teyrnasu yn Israel – Un sydd â'i wreiddiau yn mynd yn ôl i'r dechrau yn y gorffennol pell.
Bydd yn codi i arwain ei bobl fel bugail yn gofalu am ei braidd. Bydd yn gwneud hyn yn nerth yr ARGLWYDD a gydag awdurdod yr ARGLWYDD ei Dduw. Byddan nhw yno i aros, achos bydd e'n cael ei anrhydeddu gan bawb i ben draw'r byd. Bydd e'n dod â heddwch i ni.

***Micha 5:2,4,5** (beibl.net)*

- Wyt ti'n gallu disgrifio adeg pan mae pobl gyffredin, nid y bobl bwysig, wedi gwneud gwahaniaeth am ryw reswm? (e.e. protestiadau, deisebau, etc.)
- Beth wyt ti'n ei feddwl mae e'n ddweud am Dduw, ei fod wedi dewis pentref bach ddi-nod fel Bethlehem fel man geni arweinydd Israel, yn hytrach na dinas Jerwsalem,cartref y brenin?
- Proffwydodd Micha tua 700 mlynedd cyn i Iesu gael ei eni. Pam wyt ti'n meddwl wnaeth Duw rannu ei gynlluniau gyda'i bobl fel yma?
- Dyma'r broffwydoliaeth y soniwyd amdani wrth y Brenin Herod pan oedd y gwŷr doeth yn chwilio am y baban newydd (Iesu). Pam wyt ti'n meddwl fod Herod wedi ypsetio am hyn?

Goleuni'r Byd

Dydy hanes geni Iesu ddim i'w weld yn Efengyl Ioan, ond mae'n disgrifio Duw ac yn esbonio pam ddaeth Iesu i'r byd.

Roedd y golau go iawn,
sy'n rhoi golau i bawb,
ar fin dod i'r byd.

Ioan 1:9 **(beibl.net)**

- Sawl ffynhonnell wahanol o olau elli di eu henwi?
- Ymhle yn stori'r Nadolig mae yna sôn am olau?
- Yng ngwledydd Prydain rydyn ni'n dathlu'r Nadolig yn ystod tymor tywyllaf y flwyddyn – yng nghanol y gaeaf. Pa wahaniaeth wyt ti'n meddwl fyddai'n ei wneud i ddathlu'r Nadolig yn ystod yr haf?
- Mae Cristnogion yn credu mai Iesu yw'r "golau go iawn". Beth wyt ti'n meddwl mae hynny yn ei olygu?
- Sut mae disgrifio Iesu fel y "golau go iawn" yn ein helpu i ddeall cymeriad a rhinweddau Iesu?
- Sut wyt ti'n meddwl mae'r adnod hon yn helpu Cristnogion yn eu ffydd?

Y Daith i Fethlehem

Roedd pawb yn mynd adre i'r trefi lle cawson nhw eu geni, i gofrestru ar gyfer y cyfrifiad. Felly gan fod Joseff yn perthyn i deulu'r Brenin Dafydd, gadawodd Nasareth yn Galilea, a mynd i gofrestru yn Jwdea – yn Bethlehem, hynny ydy tref Dafydd. Aeth yno gyda Mair oedd yn mynd i fod yn wraig iddo, ac a oedd erbyn hynny'n disgwyl babi.

***Luc 2:3-5** (beibl.net)*

- Mae Bethlehem ryw 70 milltir o Nasareth. Wyt ti'n gallu dyfalui ble fyddet ti'n teithio sydd 70 milltir i ffwrdd? Allet ti ddychmygu cerdded yna? Beth fyddai ei angen arnat ti i'th helpu ar daith felly?

- Sut wyt ti'n meddwl roedd Mair a Joseff yn teimlo o wybod fod rhaid iddyn nhw wneud y fath daith, a Mair mor agos at gael ei babi?

- Sut wyt ti'n meddwl fod trystio Duw wedi eu helpu Mair a Joseff ar y daith?

- Sut wyt ti'n meddwl roedden nhw'n teimlo pan gyrhaeddon nhw Bethlehem?

- Os oedd teulu Joseff yn dod o Bethlehem mae'n siŵr bod ganddo berthnasau yn dal i fyw yna. Pam wyt ti'n meddwl wnaeth neb gynnig lle iddyn nhw aros? (Meddylia am gyflwr Mair.)

Y Brenin Herod Fawr

Roedd y Brenin Herod eisiau gwybod popeth am y brenin oedd newydd ei eni, ac roedd e am i'r gwŷr doeth ddod nôl i ddweud wrtho am y plentyn.

Aeth Herod yn wyllt gynddeiriog pan sylweddolodd fod y gwŷr doeth wedi'i dwyllo. Anfonodd filwyr i Bethlehem a'r cylch i ladd pob bachgen bach dan ddwyflwydd oed – hynny ar sail beth oedd y gwŷr doeth wedi'i ddweud wrtho am y dyddiad y daeth y seren i'r golwg.

***Mathew 2:16** (beibl.net)*

- Pam wyt ti'n meddwl fod Herod wedi gwneud peth mor eithafol?
- Pam wnaeth Herod fethu lladd Iesu?
- Wyt ti'n meddwl fod y gwŷr doeth wedi twyllo Herod yn fwriadol? Pam neu pam ddim?
- Sut wyt ti'n meddwl fyddai pethau wedi bod yn wahanol petai'r gwŷr doeth heb fynd i weld Herod pan oedden nhw'n chwilio am Iesu?
- O'r hyn rwyt ti'n ei wybod cymhara'r ddau frenin, Herod ac Iesu.

Y Gwŷr Doeth yn Addoli

Pan aethon nhw i mewn i'r tŷ, dyna lle roedd y plentyn gyda'i fam, Mair, a dyma nhw'n disgyn ar eu gliniau o'i flaen a'i addoli. Yna dyma nhw'n agor eu paciau a rhoi anrhegion gwerthfawr iddo – aur a thus a myrr. Rhybuddiodd Duw nhw mewn breuddwyd i beidio mynd yn ôl at Herod, felly dyma'r gwŷr doeth yn teithio yn ôl i'w gwlad eu hunain ar hyd ffordd wahanol.

***Mathew 2:11-12** (beibl.net)*

- Pwy oedd y gwŷr doeth yn meddwl oedd Iesu?
- Beth wyt ti'n gredu oedd yn mynd trwy feddyliau'r gwŷr doeth pan ddaethon nhw o hyd i'r brenin bach mewn lle mor dlawd?
- Beth wyt ti'n gredu roedd Mair a Joseff yn ei feddwl o anrhegion y gwŷr doeth? Wyt ti'n meddwl eu bod yn deall eu harwyddocâd?
- Beth wyt ti'n meddwl ddigwyddodd i'r anrhegion ar ôl i'r gwŷr doeth adael?
- Wyt ti'n meddwl fod y gwŷr doeth wedi dweud wrth eraill am beth ddigwyddodd? Pam neu pam ddim?

Taith y Gwŷr Doeth

Cafodd Iesu ei eni yn Bethlehem yn Jwdea, yn y cyfnod pan oedd Herod yn frenin. Ar ôl hynny, daeth gwŷr doeth o wledydd y dwyrain i Jerwsalem i ofyn,

"Ble mae'r un sydd newydd gael ei eni yn frenin yr Iddewon? Gwelon ni ei seren yn codi yn y dwyrain, a dŷn ni yma i dalu teyrnged iddo."

***Mathew 2:1-2** (beibl.net)*

- Fyddet ti'n cychwyn ar daith heb wybod i ble roeddet ti'n mynd?
- Pam wyt ti'n meddwl aeth y gwŷr doeth at y brenin Herod yn Jerwsalem am wybodaeth?
- Beth wyt ti'n meddwl roedd y gwŷr doeth yn gobeithio dod o hyd iddo?
- Beth wyt ti'n meddwl roedd y gwŷr doeth yn ei olygu pan ddwedon nhw eu bod eisiau talu teyrnged i'r brenin newydd?

Duw

Ydy, mae Duw wedi caru'r byd cymaint nes iddo roi ei unig Fab, er mwyn i bwy bynnag sy'n credu ynddo beidio mynd i ddistryw ond cael bywyd tragwyddol.

***Ioan 3:16** (beibl.net)*

Mae Cristnogion yn credu fod Duw wedi dangos ei gariad at bobl y byd drwy anfon ei fab ei hun, Iesu, i gael ei eni yn berson dynol ac i fyw gyda phobl eraill ar y ddaear. Dwedodd Iesu wrth bobl am ei dad nefol a faint roedd e'n eu caru nhw. Mae'r Beibl yn dweud fod credu mai Iesu yw mab Duw a derbyn cariad Duw yn adfer y berthynas agos gyda Duw gafodd ei thorri gan Adda ac Efa.

- Pam wyt ti'n meddwl mae pobl mor bwysig i Dduw? (Meddylia am stori'r creu ar ddechrau'r Beibl.)

- Pam wyt ti'n meddwl fod anfon Iesu i'r byd fel babi dynol yn profi fod Duw yn caru'r ddynoliaeth?

- Pam wyt ti'n meddwl fod dathlu'r Nadolig bob blwyddyn yn bwysig i Gristnogion?

- Allwch chi egluro beth yw ffydd?

Joseff

Roedd wedi bod yn meddwl am hyn pan gafodd freuddwyd: gwelodd angel Duw yn dod ato a dweud wrtho, "Joseff fab Dafydd, paid petruso mynd â Mair adre i fod yn wraig i ti, am mai'r Ysbryd Glân sydd wedi gwneud iddi feichiogi."

***Mathew 1:20** (beibl.net)*

Dangosodd Joseff ei gariad at Dduw (a Mair) drwy fod yn ufudd i Dduw a gwneud rhywbeth nad oedd yn siŵr amdano.

- Pam wyt ti'n meddwl wnaeth Duw anfon angel i siarad gyda Joseff?
- Pam wyt ti'n meddwl fod geiriau'r angel wedi gwneud i Joseff newid ei feddwl?
- Sut wyt ti'n meddwl roedd Mair yn teimlo pan sylweddolodd fod Joseff yn mynd i sefyll gyda hi?
- Pa eiriau fyddet ti'n eu defnyddio i ddisgrifio cymeriad Joseff?
- A yw'n haws gwneud rhywbeth anodd pan wyt ti'n nabod ac yn trystio'r person sydd wedi gofyn i ti ei wneud? Pam?

Y Bugeiliaid yn gweld Iesu

Ar ôl ei weld, dyma'r bugeiliaid yn mynd ati i ddweud wrth bawb beth oedd wedi digwydd, a beth ddwedodd yr angel wrthyn nhw am y plentyn yma. Roedd pawb glywodd am y peth yn rhyfeddu at yr hyn roedd y bugeiliaid yn ei ddweud. Aeth y bugeiliaid yn ôl i'w gwaith gan ganmol a moli Duw am bopeth roedden nhw wedi'i weld a'i glywed. Roedd y cwbl yn union fel roedd yr angel wedi dweud.

Luc 2:17,18,20 *(beibl.net)*

- Wyt ti'n gallu meddwl am rywbryd pan oeddet ti mor gynhyrfus, dy fod eisiau dweud wrth bawb beth oedd wedi digwydd? Pam oeddet ti eisiau dweud wrth bawb?

- Pa fanylion o'r noson honno (o'r pryd daeth yr angel i'r golwg gyntaf) wyt ti'n gredu fyddai'r bugeiliaid yn ei gofio orau ac eisiau dweud wrth bawb am y peth?

- Pa gwestiynau neu sylwadau wyt ti'n meddwl fyddai gan rai pobl i'r bugeiliaid?

- Pam wyt ti'n meddwl fod y bugeiliaid wedi moli Duw?

Y Neges i'r Bugeiliaid

Yn ail bennod efengyl Luc mae'r hanes am yr angylion yn ymddangos i grŵp o fugeiliaid oedd allan ar y bryniau ger Bethlehem. Dywedodd yr angylion wrth y bugeiliaid am eni Iesu.

Ond dyma'r angel yn dweud wrthyn nhw, "Peidiwch bod ofn. Mae gen i newyddion da i chi! Newyddion fydd yn gwneud pobl ym mhobman yn llawen iawn."

***Luc 2:10** (beibl.net)*

Roedd bugeiliaid yn bobl dlawd a di-addysg, a byddai pobl eraill yn y gymdeithas wedi edrych i lawr arnyn nhw.

- Beth wyt ti'n meddwl wnaeth y bugeiliaid ei ddweud a'i wneud pan welon nhw'r angylion gyntaf?
- Pam wyt ti'n meddwl fod Duw wedi dewis bugeiliaid i fod y rhai cyntaf i wybod am eni Iesu?
- Beth wyt ti'n meddwl mae hyn yn ei awgrymu am y math o frenin fyddai Iesu?
- Pe bai Iesu wedi'i eni heddiw, pa grwpiau o bobl yn y gymdeithas wyt ti'n credu fyddai Duw wedi dewis rhannu'r newyddion da gyda nhw gyntaf? Pam?

Mair, Mam Iesu

Ar ôl i'r baban Iesu gael ei eni a'r bugeiliaid
wedi bod i ymweld ag e, mae'r Beibl yn dweud:

***Ond roedd Mair yn cofio pob manylyn
ac yn meddwl yn aml am y cwbl oedd
wedi cael ei ddweud am ei phlentyn.***

Luc 2:19 *(beibl.net)*

- Wrth i ti edrych yn ôl ar dy fywyd, pwy yw'r bobl wyt ti'n eu cofio am eu bod wedi creu argraff arnat ti? Pam hynny?
- Pa atgofion am y Nadolig cyntaf wyt ti'n meddwl oedd Mair yn eu trysori fwyaf?
- Sut wyt ti'n meddwl wnaeth ymweliad y bugeiliaid galonogi Mair a Joseff?
- Sut wyt ti'n meddwl roedd Mair yn cofio "pob manylyn" wrth iddi wylio ei mab Iesu (bellach yn ddyn) yn cael ei arestio ac yn marw ar groes adeg Gŵyl y Pasg?

Mair - dewis Duw

Yn Luc, pennod 1,
mae hanes yr angel Gabriel yn mynd i weld Mair i ddweud wrthi fod Duw wedi'i dewis hi i gael ei fab.

"Dw i eisiau gwasanaethu'r Arglwydd Dduw. Felly gad i beth rwyt wedi'i ddweud ddod yn wir." Wedyn dyma'r angel yn ei gadael hi.

Luc 1:38 ***(beibl.net)***

- At bwy roedd Mair yn dangos cariad drwy gytuno i wneud beth ddwedodd yr angel wrthi'i wneud?
- Beth wyt ti'n meddwl roedd Mair yn ei olygu pan ddwedodd, "Dw i eisiau gwasanaethu'r Arglwydd Dduw."?
- Pa gwestiynau wyt ti'n meddwl fyddai gan Mair i'w gofyn i Dduw?
- Wyt ti wedi cael dy ddewis i wneud rhywbeth arbennig erioed? Pam wyt ti'n credu gefaist ti dy ddewis?
- Pam ydych chi'n meddwl y dewisodd Duw Mair?